

Мартиненко Л.Б.
кандидат філософських наук,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
кафедра філософії та суспільствознавства

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОЇ ГЕНДЕРУ

Гендерна демократія є системою виявлення двох статей - жінок і чоловіків у громадянському суспільстві як рівних у правах і можливостях, що законодавчо закріплені й реально забезпечені в усвідомленні політико-правових принципів, у діях, розбудові громадянських і державних структур з урахуванням гендерних інтересів і потреб. Тому актуальними й до кінця не вирішеними залишаються проблеми: сприйняття почуття любові, вивчення відмінностей в сприйнятті почуття любові. Основним завданням статті є теоретичний аналіз матеріалів по цій тематиці, а також показати різні точки зору учених-психологів на тему любові, описати вплив різних чинників на сприйняття почуття любові.

Потужна хвиля жіночого руху кінця 60-х - початку 70-х років дала поштовх розвитку досліджень, які тепер називаються гендерними. Визначення гендера як соціокультурної статі, мало що пояснює тим, хто спеціально не цікавився гендерним підходом в сучасних дослідженнях (в основному феміністських). Гендер – одне з центральних і фундаментальних понять сучасного людства – потребує осмислення, актуальність якого очевидна. Хотілося б трохи розкрити поняття гендеру. Останнім часом гендер розглядають як цілий комплекс понять. І те, що гендер не має остаточного визначення не недолік або проблема, а швидше особливість самого поняття. Саме слово не має в російській мові адекватного перекладу, а її написання і вимова скальковане з англійського: "gender" –гендер "qu" -стать "[1, 156].

Галузь соціології, що вивчає закономірності диференціації чоловічих і жіночих ролей і статусів розподілу праці між статями, їх культурні символи, є соціально-психологічними стереотипами соціальної поведінки [2, 65]. Гендер – одне з основних понять сучасної соціології, яке означає ролеві соціальні очікування представників різної статі один від одного. У соціологічному енциклопедичному словнику можна побачити, що "стать" має два значення. Перше – сукупність морфологічних і фізіологічних особливостей. Друге – комплекс семантичних, репродуктивних, соціокультурних і поведінкових характеристик, що обумовлюють особистий, соціокультурний і правовий статус чоловіка і жінки [3, 94]. Якщо стать детермінована біологічно, то гендер (рід) конструюється культурно. Існують, таким чином, дві статі (чоловіча і жіноча) і два гендера (маскуліний і фемініний).

Принципове питання полягає в тому, чи співвідноситься гендер як соціально сконструйований феномен з біологією або детермінується нею.

Наприклад, в ХХ столітті припускали, що жіноча активність детермінується анатомічною будовою і функціями в процесі відтворення. Ці погляди пізніше спростували феміністи. Антропологи довели культурну специфіку уявлень про гендер, сексуальність і статеві ролі. Наприклад, М. Мід в крос-культурному дослідженні показала, що соціальні завдання, які покладаються чоловіками і жінками, надзвичайно розрізняються. Не існує єдиного для усіх громадського зв'язку між соціальними ролями і біологічною статтю. Соціальні психологи практикували гендерну ідентифікацію швидше як продукт дитячого сприйняття, ніж як біологічну заданість.

На думку Р. Столлера, гендер – це поняття, яке ґрунтується на психологічних і культурних поясненнях досить незалежних від тих, які трактують (біологічну) стать. Іншими словами, зовсім не обов'язково прямо зв'язувати буття жінки з буттям "жіночості" і буття чоловіка з "мужньою" поведінкою.

Такий підхід в розгляді соціальної поведінки людей надалі був підтриманий багатьма соціологами, особливо феміністського напрямку, дістав назву "гендер" і заснував новий напрям соціальних досліджень – "гендерні дослідження".

Теоретичною основою для цих досліджень є гендерний підхід, який сконцентрований на тому, як специфічна поведінка і ролі набувають гендерного забарвлення, як розділяється праця, символічно підкреслюючи гендерні відмінності, і як різні соціальні структури відбивають гендерні цінності і переваги. Гендерний підхід в психології орієнтований на аналіз наслідків статевої диференціації і ієрархічності (чоловіче домінування і жіноче підпорядкування) в стосунках, що складаються між чоловіками і жінками, на можливостях їх особової самореалізації в сімейній і професійній сферах. Найбільш поширеною у рамках гендерного підходу є соціально-конструктивістська парадигма, яка задає рамки дослідження механізмів формування і відтворення мужності і жіночності, гендерної культури, "створення гендеру" в повсякденній, в публічній і приватній сферах, а також способи формування знання про них. За даними Р. Пломина і Т. Фокса, чинник статі обумовлює не більше ніж п'ять відсотків від загальної дисперсії показників інтелекту, і тільки один відсоток – в параметрах вербальних здібностей [9, 100]. Тому конструювання гендеру як полярної дихотомії вимагає пригнічення природної схожості для соціальних цілей соціальними засобами. Оскільки активне пригнічення схожості і конструювання відмінностей вимагає соціальної влади, центральною в гендерній теорії виявляється проблема домінування.

Питання про з'ясування психологічних відмінностей між статтю не є актуальним у рамках соціально-конструктивістського напрямку. Значимішим є питання про оцінку існуючих відмінностей. У більшості індустріальних країн громадські структури, що розподіляють багатство, престиж і владу, симпатизують рисам вдачі, що сприймаються як "мужні": раціональність, логіка, агресивність, амбітність і незалежність. Риса, які асоціюються з жіночістю – інтуїція, емоційність, пасивність, слабкість, здатність до виховання

дітей, готовність до самопожертвування – недооцінюються. В результаті жінки отримують менший, ніж чоловіки, доступ до влади і громадських ресурсів. Вітчизняних психологічних досліджень, проведених у рамках соціально-конструктивістського напрямку, поки украй мало. Як приклад можна привести роботи М.В. Бураковой, Н.К. Радиной і Г.В. Турецької. Соціальна ситуація в нашій країні останніми роками зазнала істотних змін: ”залізної завіси“ між Росією і західними країнами вже не існує; у країні немає жорстких заборон, що не дозволяє ученим займатися проблемами, що цікавлять їх; істотно розширилися можливості знайомства із зарубіжною науковою літературою. Проте, більшість учених-психологів, які працюють в області психології статі, як і раніше будують свої дослідницькі програми пошуку відмінностей між статтю. Не дивлячись на зміну соціальної ситуації і атмосфери наукової діяльності, вітчизняні учені все ще продовжують шукати психологічні відмінності між статтю, розглядаючи цю роботу як одне з головних завдань сучасної гендерної психології. Як стверджує відомий соціальний психолог Г.М. Андрєєва: ”Психологія, якщо вона хоче дійсно допомогти людині орієнтуватися в системі соціальних зв’язків, протиріч, повинна описати і пояснити ті особливості, які властиві людині в досягненні різноманіття його стосунків з іншими людьми, соціальними інститутами, складною мозаїкою соціальних явищ. Виявити, які психологічні і соціальні чинники, що роблять адаптацію людини у сучасному світі успішною або, навпаки, неуспішною, означають надати йому істотну практичну допомогу для орієнтації у нестабільному світі, в умовах радикальних соціальних перетворень“ [1, 4].

Для обґрунтування отриманих даних про статеві відмінності найчастіше використовувалися ідеї, що розвиваються в концепціях двох учених: В.А. Геодакяна і К. Юнга. Спираючись на вчення про архетипи, яке розроблене в аналітичній психології К. Юнга, статеві відмінності пояснювалися впливом архетипів структур, детермінують і свідомість, і поведінка чоловіків і жінок. Але оскільки в аналізованій період вітчизняні учені були добре знайомі зі змістом концепції В.А. Геодакяна, психологічні відмінності між статтю частіше пояснювалися біологічною обумовленістю. Такі посилки, звичайно, не сприяли розвитку ідей гендерного підходу, але вони мимоволі показували не перспективність вивчення психологічних проблем статі і міжстатевої взаємодії в запропонованому контексті. Слабкий і односторонній розвиток проблематики психології статі в нашій країні в даний період може бути пояснений і рядом об’єктивних причин. Ці причини наступні: відсутність адекватних концепцій для аналізу проблем статевої диференціації; недолік зарубіжної психологічної літератури; виражене ідеологічне протистояння двох систем (соціалістичної і капіталістичної), утруднююче проникнення ідей і теорій фемінізму в Росію, як теоретичних підстав для гендерних досліджень.

Друге тисячоліття знаменувалося появою нового поняття у сфері прав людини - ”гендер“. Гендер не має остаточного визначення, його розглядають як цілий комплекс понять, що є не недоліком або проблемою, а швидше особливістю самого поняття. Гендерні дослідження асиметричні і носять політичне забарвлення. У англосаксонських країнах поняття ”феміністські

дослідження“, ”гендерні дослідження“, ”дослідження по проблемах жінок“ часто вважаються синонімічними. На мій погляд, суспільство вже 2000 років не може досягти свого ідеалу з тієї причини, що чоловік і жінка не знайшли належної гармонії і єднання. Тенденція розвитку гендерних досліджень в соціології має бути в розгляді і вивченні чоловіка і жінки як єдиного об’єкту суспільства гармонійно взаємодіючого, доповнюючого, збагачуючого і розвиваючого один одного, тобто в єдності як дві ”половинки” єдиного цілого. Жінки і чоловіки нерідко демонструють прихильність до різних любовних стилів. Розглянемо це явище детальніше. Сьогодні популярна типологія любовних стилів, яку в 1986 р. розробили К. і С. Хендрик. Вона включає 6 типів любові, що означають грецькими термінами (цит. по Oaule5, 2001, і Келли, 2000): 1. Ерос – чуттєва любов (пристрасність, відданість, фізичний потяг). 2. Людус – любов – гра (безліч партнерів, легке, безвідповідальне відношення до любові як до гри). 3. Манія – хвороблива залежність від партнера, бажання неподільно володіти ним (одержимість, пристрасність і ревності). 4. Прагма – любов, ґрунтована на розумному, практичному виборі партнера. 5. Аґане – альтруїстична, жертвна любов (головна її мета – щастя коханої людини). 6. Сторґе – любов, ґрунтована на міцній дружбі і повазі до партнера. Зрозуміло, у однієї і тієї ж людини може спостерігатися поєднання різних стилів. М. Девіс (Oaules, 2001) у своєму дослідженні встановив, що чоловіки віддають перевагу еротичному та ігровому стилю (ерос і людус) і відкидає альтруїстичний і хворобливий (аґане і манію). Жінки у своїх стосунках з чоловіком прагнуть до альтруїстичної любові (аґане) і негативно відносяться до легковажного стилю (людус). Це дослідження демонструє, що гендерні стереотипи проявляються і в сексуальних установках. Це не означає, що усі чоловіки проявляють в любові легковажність, а жінки – альтруїзм. Проте, різниця в установках насправді може породжувати конфлікти в сексуальних стосунках.

Альтруїстична жінка чекає від чоловіка прагнення у відповідь до самопожертвування, а чоловіка, що налаштувався на легкий флірт, таке прагнення жінки може дратувати і викликати побоювання, що ним хочуть покомандувати. Щоб уникнути конфліктів, психологи рекомендують з’ясувати ці установки партнерів на самому початку стосунків. З іншого боку, усе це не означає, що обидва партнери не здатні мінятися.

Вивчення психології чоловіка і жінки, їх відмінностей один від одного має безпосереднє відношення не лише до людини як до такої, але так само й до усього суспільства в цілому. Питання, пов’язані з особливостями статі людини і її психологічними відмінностями, останнім часом часто входять до числа найактивніше обговорюваних в суспільстві. Адже роль чоловіка і жінки в громадському середовищі сьогодні зазнає значних змін. Любов взагалі – це мистецтво, що вимагає досвіду і уміння концентруватися, інтуїції і розуміння, словом, її потрібно осягти. Причиною того, що багато хто не визнає цієї необхідності, являються, по Є. Фромму, наступні обставини: велика частина людей дивиться на любов з позиції ”як бути коханим, а не як любити“, не з позиції можливості любові; представлення, що проблема в самій любові, а не в

здатності любити; змішуються поняття ”закоханість“ і ”стан любові“ [16, 27]. Гендерні дослідження в області психології в нашій країні – це зовсім новий і доки ще слабо розроблений науковий напрям. До початку 90-х років у вітчизняній психології майже зовсім не публікувалися роботи, які можна було б розглядати як передумови гендерних досліджень.

Можна зазначити лише те, що останнім часом збільшилася кількість опублікованих робіт, в яких представлені результати вивчення психологічних відмінностей між представниками чоловічої і жіночої статі. Цінним в цих роботах є звернення до вивчення тих аспектів психології статі, які раніше не вивчалися (наприклад, статті С.И. Кудинова (1998), В.В. Романова (1997), Б.І. Хасан і Ю.А. Тюменевой (1997). Незважаючи на існуючі відмінності, чоловіки і жінки в психологічному сенсі дуже схожі один на одного. За даними Р. Пломина і Т. Фокса чинник статі обумовлює не більше ніж п'ять відсотків від загальної дисперсії показників інтелекту, і тільки один відсоток – в параметрах вербальних здібностей [9, 109]. Можна назвати всього декілька прізвищ психологів-дослідників, які в даний період опублікували роботи, що відносяться до напрямку «психологія статі».

Т.А. Ріпина (1984) вивчала відмінності між хлопчиками і дівчатками в спілкуванні, робота В.В. Абраменкової (1987) присвячена вивченню статевої диференціації в міжособових стосунках в групах дітей, В.Е. Каган (1987, 1989) досліджував стать установки і стереотипи мужності-жіночості у підлітків, І.І. Лунін (1986) вивчав культурно-історичні аспекти психології статі, а Т.І. Юферева (1985) – образи чоловіків і жінок у свідомості підлітків.

Пізніше гендерними проблемами займалися О. Вілкова (2008), Т. Дороніна (2007), В. Знаков (2004), О. Кікеїнежді (2007), К. Корсак (2004), Л. Онопрієнко (2009), О. Пашкова (2005), В. Семиченко (2009), В. Соколов (2008), М. Ткалич (2011), В. Яценко (21008) та інші.

Слабкий і односторонній розвиток проблематики психології статі в нашій країні в даний період може бути пояснений і рядом об'єктивних причин. Ці причини наступні: відсутність адекватних концепцій для аналізу проблем статевої диференціації; недолік зарубіжної психологічної літератури; виражене ідеологічне протистояння двох систем (соціалістичної і капіталістичної), які ускладнювали проникнення ідей і теорій фемінізму в Росію та Україну як теоретичних підстав для гендерних досліджень.

Визначення любові здавна цікавило людство. Люди задавалися питанням про те, коли і як виникла любов – чи винесла її людина з тваринного царства або вона з'явилася пізніше. Цікавий той факт, що любов з'являється в часи, коли жінка потрапляє під панування чоловіка [15, 87]. Любов – безпосереднє, інтимне і глибоке почуття, предметом якого, передусім виступає людина, але можуть бути також інші об'єкти, що мають особливу життєву значущість [15, 17]. Любов – це єдиний спосіб зрозуміти іншу людину в її якнайглибшій суті [15, 18]. Любов – це щаслива випадковість і не дар долі, а високе мистецтво, що вимагає від людини самовдосконалення, творчість і внутрішню свободу [15, 74]. Глибина любові і її видове різноманіття визначаються не тільки предметом любові, але й самою здатністю любити, розвиненістю

людських якостей того, хто любить. Пристрасть любити, як відмічає Є. Фромм (1990), це найістотніший прояв людських позитивних, життєствердних потягів. "Любов – єдина задовільна відповідь на питання про проблему існування людини" [15, 23]. Проте велика частина людей не здатна розвинути її до адекватного рівня змужніння, самопізнання й рішучості. У психоаналізі, у рамках створеної З. Фрейдом теорії любові, це поняття, як і більшість інших, має сильну сексуальну забарвленість. Один з основних термінів - лібідо – означає, за словами самого Фрейда, "енергію таких потягів, які мають справу зі всім тим, що охоплює слово "любов". Сам З. Фрейд підкреслює неоднозначність поняття "любов", вказуючи, що ним означають безліч різних стосунків. Ядро цього поняття – статевая любов [14, 29].

Найпростіший вид любові – чуттєва любов, коли сексуальний потяг знаходить об'єкт для прямого сексуального задоволення, і з досягненням цієї мети закоханість зникає. Така ситуація, на думку З. Фрейда, зустрічається нечасто, оскільки потяг існує і в проміжках між сексом. Часто виникає феномен сексуальної переоцінки, яка поширюється і на тілесну, і на психологічну сферу і виражається в слабкості судження про досконалість сексуального об'єкту.

Некритичність і висока оцінка якостей об'єкту поєднуються з готовністю підкорятися цьому об'єкту і повірити будь-яким його судженням. Авторитет об'єкту багато в чому породжується такою довірливістю любові, ідеалізація якої створює помилкове судження, і іноді об'єкт може замінити недосягнутий Я – ідеал. Така заміна легше відбувається у разі нещасної любові, оскільки сексуальне задоволення знижує сексуальну переоцінку [14, 29]. Є. Фромм, один зі знаменитих послідовників психоаналізу, розглядає не статеву, а братську любов. Він називає любов єдиною пристрастю, що задовольняє потребу людини в єдності зі світом і надбанні почуття цілісності й індивідуальності, і визначає любов як "єдність з кимось або чимось поза самим себе за умови збереження визначеності і цілісності власного Я". Любов робить непотрібним існування ілюзій. У акті любові людина, зберігаючи свою унікальність, одночасно об'єднується з усім суцям.

Джерело любові - протиріччя віддаленості і єдності. Любов, на думку Є. Фромма, є вираженням продуктивної орієнтації у сфері почуття. Парадокс любові в тому, що дві людини, залишаючись двома, стають при цьому одним [16, 36]. Щодо різноманіття форм любові, то Є. Фромм виділяє п'ять її видів. Продуктивну любов до рівного він називає братською любов'ю. Вона лежить в основі усіх інших видів любові. Під нею розуміються: турбота, відповідальність, повага і розуміння будь-якої іншої людини, а також прагнення допомагати йому в її житті. Для братської любові характерна відсутність винятковості, це любов до усіх людей, любов рівних. На відміну від неї, у разі материнської любові існує нерівноправ'я взаємовідношення партнерів, тому що дитина залежить від матері. Необхідною умовою його розвитку є збільшення своєї незалежності від матері аж до того моменту, коли він перестане її потребувати.

Третій вид любові – еротична любов. На відміну від братської любові, що відноситься до усіх людей, а також материнської, спрямованої на дитину і будь-кого, хто потребує допомоги, еротична любов спрямовується на одну людину

(зазвичай протилежної статі). Предмет бажання тут – єдність і злиття з цією людиною. За відсутності тут братської любові і наявності в якості мотивування тільки бажання злиття, слід говорити про бажання без любові, що проявляється, на думку Є. Фромма, в садизмі і мазохізмі. Садомазохізм часто змішують з любов'ю. Особливо це стосується саме мазохізму, оскільки прийнято думати, ніби жертви і готовність заради коханого повністю відмовитися від самого себе є зразком "великої любові". Прояви садизму під виглядом любові виражаються, наприклад, в управлінні іншою людиною, коли стверджується, ніби це робиться заради її блага.

Четвертий вид любові – любов до себе. Вона є протилежністю егоїзму, який корениться саме в недоліку любові до себе. Це твердження протистоїть поширеному переконанню, що любити себе грішно, а любити інших – добродісно. Любов до однієї людини, у тому числі і до себе, не може існувати без любові до людини як такої. Тому егоїст, не уміючи любити інших, не уміє при цьому любити і самого себе.

Любов до бога, як п'ята форма любові, має безліч різних проявів з різними властивостями, як втім, і любов до людини. У основі релігійної форми любові, як і будь-якій іншій, лежить почуття віддаленості і прагнення здолати викликаний нею відчай шляхом єднання [16, 68]. Справжня любов – цей вираз творчості і вона передбачає турботу, повагу, відповідальність і знання. Це не факт, в сенсі схильності чиєїсь дії, а активна боротьба для розвитку і щастя коханої людини, що виходить з самої здатності любити.

Якщо любити – це означає мати установку на любов до всього. Якщо любов – це риса вдачі, вона має бути присутньою не лише в стосунках до своєї сім'ї і друзів, але також і до тих, з ким людина вступає в контакт на роботі, у своїй професійній діяльності і, окрім цього, любов має бути присутньою у відношенні до всього навколишнього світу, до усіх проявів життя. Любов – одна з небагатьох сфер, в якій людина здатна відчувати і пережити свою абсолютну незамінність. Тут вона – вища цінність, вище значення. Саме тому тільки в любові людина може відчувати сенс свого існування для іншого і сенс існування іншого для себе. Любов допомагає їй проявитися, виявляючи, збільшуючи, розвиваючи в ній хороше, позитивне, цінне. Необхідно відмітити і те, що любов – це одно з проявів людської свободи. Ніхто не може змусити любити (багато що можна змусити зробити: працювати, навіть здійснювати зло, але не любити) – ні іншого, ні себе. Любов – справа вільної ініціативи, вона основа самої себе. У неї немає зовнішніх спонукачів, вона не зводиться до інстинктів. Любов – це найскладніша, таємнича і парадоксальна реальність, з якою стикається людина. І не тому, як завжди вважається, що від любові до ненависті всього один крок, а тому, що "ні прорахувати, ні вичислити" любов не можна! У ній не може бути розрахунку – природа легко переверне будь-які розрахунки!

У ній можна бути тільки чуйним, щоб стежити за її примхливою течією і вчасно душею вгадати усі її вигини, невловимі для ока зміщення, нез'ясовані часом для розуму повороти. У любові неможливо бути дріб'язковим і бездарним – тут потрібна щедрість і талановитість, зіркість серця, широта душі,

добрий, тонкий розум і багато що інше, чим удосталь наділила нас природа, і що несвідомо ми розтрачуємо і притуплюємо в нашому метушливому житті.

Любов багатоліка і її світ невичерпний, тому що кожна людина любить по-своєму. Любов – це особисте переживання, яке кожен може пережити тільки сам і для себе; насправді, навряд чи знайдеться хоч хтось, хто не мав або не має цього переживання хоч принаймні в дитинстві, юності або в зрілому віці. Наша сучасна розкутість і навіть розбещеність в пропаганді сексу, культ витонченої еротики привчають сучасну людину поклонятися тому в любові, що в ній є вторинним і підпорядкованим духовно-моральному і естетичному початку. Яке б щастя не приносило сексуальне спілкування, все ж ”зоряна вершина“ любові – в духовній гармонії, сердечній близькості, і абсолютній незамінності коханої людини, тоді як в сексі заміна цілком можлива. Зараз – чи то художня література, мистецтво, релігія або філософія – треба, передусім, будити в людині здатність любити і особливо – любити іншу людину. В. Соловйов писав, що сенс людської любові – це виправдання і порятунок індивідуальності через жертву егоїзму. Сенс і гідність любові як почуття полягає в тому, що вона примушує нас дійсно усією нашою істотою визнати за іншим те безумовне центральне значення, яке, в силу егоїзму, ми відчуваємо тільки в самих собі. Любов переносить наш життєвий інтерес з себе в інше. І завдання любові полягає в тому, щоб виправдати цей сенс. Потрібно поєднання двох істот, яке створило б з них одну абсолютну ідеальну особу [11]. В. Соловйов також зводить еротичну любов на вершину ієрархічних сходів і говорить про те, що ” і у тварин, і у людини статева любов є вищий розквіт індивідуального життя “ [11]. Але якщо у Соловйова еротична любов, при усій її значущості, не поширюється на інші види любові, то З. Фрейд максимізував це поняття і в усіх формах дружніх і любовних стосунків, в усіх прихильностях, будь-то до себе, до батьків або до Батьківщини, бачить одне і те ж сексуальне джерело. Вчення Фрейда сприяло поширенню спрощеного поняття, ніби всяк любов – це еротична любов [14, 29]. Любов людини до самої себе є важливою передумовою його існування як осіб і, значить, умовою всякої любові. Крім того, ” якщо хтось любить ближнього, але не любить себе, це доводить, що любов до ближнього не є справжньою “ – пише Є. Фромм. А оскільки любов ” ґрунтована на твердженні і повазі, то якщо людина не переживає цих почуттів у відношенні до самого себе, то їх і зовсім не існує “ [16, 94]. Сприйняття чоловіком і жінкою почуття любові по Н.А. Бердяєву є глибока, трагічна невідповідність між любов’ю жіночою і любов’ю чоловічою, є дивне нерозуміння і жахлива відчуженість. Жінка – істота зовсім іншого порядку, ніж чоловік.

Любов набагато менше людини, набагато вище природи. Вона – носій статевої стихії. У статі чоловік означає менше, ніж жінка. Жінка, її статеве життя – усе її життя, захоплює її цілком, оскільки вона жінка, а не людина. У чоловікові - стать набагато більше диференційована.

Жінка погано розуміє цю здатність чоловіка вмщувати в собі повноту буття. Жінка набагато більше віддається одному переживанню, що витісняє усе інше життя, весь світ. Усе буття ототожнюється жінкою з її станом. Жінка, що

страждає від неподіленої любові, на питання, що таке буття, завжди відповідь: буття є неподілена любов. З цією особливістю жіночої природи пов'язано порівняно слабке почуття особи і велику залежність від часу, від переживань, що змінюються в часі. У чоловічій природі сильніше почуття особи і велика незалежність від станів, що змінюються в часі, велика здатність поєднувати повсякчас усю повноту духовного буття. У чоловічій природі є здатність переживати в собі незалежно від часу усю повноту духовного життя своєї особи, завжди почувати себе собою в повноті своїх сил. Чоловік не схильний віддаватися виключно і неподільно радості любові або стражданню від будь-якого нещастя. У нього завжди ще є його творчість, його справа, уся повнота його сил. У полі чоловічої свідомості щось виступає на перший план, інше відступає, але ніщо не зникає, не втрачає своєї сили, вона уся розчиняється в цьому одному, усю себе в це одно вкладає. Особа жінки вічно схильна до небезпеки розпаду на окремі переживання і жертвовного закладання себе в ім'я цього переживання. Тому жіноча природа така схильна до гіпнозу і до того, що бере. Жіноча істерія має зв'язок з цією особливістю жіночої природи, і корені її метафізичні. З цим пов'язано і усе високе в жінці і низьке в ній, жахлива відчуженість її природі чоловічій.

Жінка інакше переживає вічність, ніж чоловік. Чоловік ставить повноту духовних сил своєї особи в незалежність від змін часу, від влади тимчасових переживань над повнотою особи. Жінка безсила опиратися владі тимчасових станів, але вона в тимчасовий стан вкладає усю повноту своєї природи, свою вічність. І глибоко різне чоловіче і жіноче відношення до любові. Жінка часто буває геніальна в любові, її відношення до любові універсальне, вона вкладає у любов усю повноту своєї природи. Чоловік буває швидше талановитий, чим геніальний в любові, його відношення до любові не універсальне, а диференційоване, він не усього себе вкладає в любов і не цілком від неї залежить. І в стихії жіночої любові є щось жахливо страшне для чоловіка, щось грізне і поглинаюче, як океан. Домагання жіночої любові такі безмірні, що ніколи не можуть бути виконані чоловіком.

На цьому ґрунті зростає трагедія любові. Нарізність чоловічого і жіночого – цей знак падіння людини робить трагедію любові безвихідною. Чоловік шукає в жінці красу, красу в ній любить, красу жадає обожнювати. Але краса ця залишається зовнішньою для чоловіка, поза ним, він не вживає її внутрішньо себе, не залучає її до своєї природи. Жінку тому так важко любити вічною любов'ю, тому що в любові чоловік хоче приклонитися перед її красою. Боготворіння закладене в основі чоловічої любові. А жінка рідко являє собою той образ краси, перед яким можна приклонитися, який можна боготворити. Тому любов приносить чоловікові таке пекуче розчарування, так раниць невідповідністю образу жінки з красою вічної жіночості. Але вищий, містичний сенс любові не в поклонінні і боготворінні жінки як краси, поза тією, що лежить, а в залученні до жіночості, в злитті чоловічої і жіночої природи в образі і подібі Божій [5, 421].

Тривалі щасливі любовні стосунки неможливі без того, що б чоловіки і жінки не вчилися один у одного [7, 302]. Чоловік і жінка бачать сенс свого

існування в щасливому житті. І хоча кожна культура, кожна історична епоха породжує різні ідеали щастя і стереотипи уявлення про нього, проте спостерігається деяка спільність і єдність – щасливе життя без любові, без свого обранця (обраниці) наодинці неможливе. Попри те, що ХХІ століття – це століття, в якому найбільш розгорнуті горизонти сприйняття світу: ніби як більше потоку інформації завдяки науково-технічному прогресу, розширення комунікації завдяки Інтернету, при цьому люди все одно так роз'єднані і самотні. І на мою думку, про що дійсно слід замислитися сучасному суспільству – це про глобальність і масштабність проблеми відокремленості людей, чоловіків і жінок, наскільки гостро стоїть проблема самотності, здолати яку надзвичайно складно, передусім із-за стереотипів, обумовлених економічним і соціальним станом, нав'язаних суспільством і культурою. У широкому сенсі це проблема взаємного нерозуміння, проблема фізичної і психічної самотності людини, що втратила, по Екзюпері, найбільшу розкіш – розкіш людського спілкування. Чоловіче і жіноче – два основних життєвих начала. Саме їх з'єднання дає життя, а гармонія між ними складає щастя на землі. Начала ці багато в чому протилежні, ніщо не знищить психічних відмінностей чоловіків і жінок, закладених в генах. Співіснує на Землі як би дві цивілізації, залишаючись кожна сама собою і погано розуміючи природу один одного. Наслідки цього нерозуміння пригнічують. Половина сімей розпадається, а багато з вцілілих важко назвати щасливими. Розчарування, розбиті долі, безбатченки при живих батьках, самотність, сексуальне незадоволення, неврози. Звинувачують іншого, винять себе. Першопричина ж більшості драм криється в нерозумінні природи статі, уявлення про нього через існуючі стереотипи. Щастя самотійно неможливе. Але щоб знайти свою другу "половинку", не варто наслідувати стихійний "регулятор" міжособових стосунків, сприйнятого людьми як "досвід" попередніх поколінь. Укладення мети нашого дослідження досягнуто. Завдання вирішені.

Отже, гендерні відмінності в сприйнятті почуття любові пов'язані з гендерною психологією. Гендер – це соціальна сфера життя чоловіків і жінок, які вивчаються окремо один від одного. А любов – це андроген, тобто "ін'янь", цілісний організм. Теорія гендеру (соціальних взаємовідносин чоловіків і жінок) розглядає тільки ті сторони життя, які не пов'язані з любов'ю. Архіви психології тут необчислені, тому що гендерні відмінності (відмінності чоловіків і жінок) великі, і вони часто торкаються любовних стосунків людей.

Література

1. Андреева, Г. М. Психология социального познания : учебное пособие. – М.:Аспект-пресс,2004.–288 с.
2. Бахтин, М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
3. Бендас, Т. В. Гендерная психология : учеб. пособие / Т. В. Бендас. – СПб. : Питер, 2005. – 431с.
4. Бендас, Т. В. Гендерные исследования лидерства / Т. В. Бендас // Вопросы психологии. – м2000. – № 1. – С. 87-95.

5. Бердяев, Н. А. О назначении человека / Н. А. Бердяев. – М. : Республика, 1993. – 383 с.
6. Бердяев, Н. А. Смысл творчества / Н. А. Бердяев // Философия любви. – М. : Политиздат, 1990. – Ч. 2. – С. 421-445.
7. Бердяев, Н. А. Философия свободы / Н. А. Бердяев. – М. : Правда, 1989. – 607 с.
8. Вілкова, О. Сучасні моделі гендерної політики: сутність та особливості впровадження/ О. Вілкова // Політичний менеджмент, 2008. – №1. – С.160-165.
9. Дороніна, Т. Гендерна чутливість і гендерна культура / Т. Дороніна // Директор школи. Україна , 2007. –№7. С.68-70.
10. Знаков, В.В. Половые, гендерные и личностные различия в понимании моральной дилеммы / В.В. Знаков // Психологический журнал, 2004. –№1. – С.41-51.
11. Кікінеджі, О.М. Формування гендерної культури молоді / О.М. Кікінеджі, ОБ. Кізь // Практична психологія та соціальна робота, 2007. – №№ 8,9,10,11,12 ; 2008. – №1.
12. Корсак, К. До питання про гендерну культуру суспільства / К. Корсак // Управління освітою, 2004. – №7. – С.4-5.
13. Кудинов, С. И. Полоролевые аспекты любознательности подростков / С. И. Кудинов // Психологический журнал. – 1998. – Т. 19. № 1. – С. 26-37.
14. Либин, А. В. Половые различия: биологическая эволюция и социальные традиции / А. В. Либин // Дифференциальная психология. – М., 1999. – С. 272-287.
15. Онопрієнко, Лілія. Гендерні відносини у сім'ї і суспільстві / Лілія Онопрієнко // Соціальна психологія, 2009. – №2. – С. 152-159.
16. Романов, И. В. Особенности половой идентичности подростков / И. В. Романов // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С. 48-57.
17. Семиченко, Валентина. Гендерні особливості самосприйняття студентів у контексті соціально-психологічних відносинах // Валентина Семиченко // Соціальна психологія, 2009. – №2. – С. 143-151.
18. Соколов, В. Тенденції гендерної політики в Європі та Україні /В. Соколов, М. Саприкіна // Політичний менеджмент, 2008. – №1. – С.120-127.
19. Соловьев, В. Любовь и гендер [Электронный ресурс] / Э. Соловьев. – Режим доступа : <http://www.aquarun.ru>.
20. Тарасенкова, Л. Любовь в большом городе. Реальность любви и ее переживания [Электронный ресурс] / Л. Тарасенкова. – Режим доступа : <http://www.My-love.ru>
21. Ткалич, М. Жіночі гендерні ролі: рольові моделі та норми / М. Ткалич // Соціальна психологія, 2011. – №6. – С.158-167.
22. Фрейд, З. Введение в психоанализ / Зигмунд Фрейд ; издание подготовил М. Г. Ярошевский. – М. : Наука, 1989. – 456 с.
23. Фрейд, З. Психология бессознательного / Зигмунд Фрейд ; издание подготовил М. Г. Ярошевский. – М. : Просвещение, 1990. – 448 с.
24. Фромм, Э. Душа человека : сборник / Э. Фромм ; пер. с англ. Т. В.

- Панфилова, Т. И. Перепёлова. – М. : АСТ, 1998. – 255 с.
25. Фромм, Э. Душа человека : сборник / Э. Фромм ; пер. с нем. В. А. Закс, Э. М. Телятникова, Т. В. Панфилова, Т. И. Перепелова ; общ. ред., сост. и предисл. П. С. Гуревича. – М. : Республика, 1992. – 430 с.
 26. Фромм, Э. Искусство любить / Э. Фромм ; пер. с англ. Л. В. Трубициной, А. В. Ярхо, А. С. Соловейчика. – СПб. : Азбука-классика, 2007.
 27. Хасан Б. И. Особенности присвоения социальных норм детьми разного пола / Б. И. Хасан, Ю. А. Тюменева // Вопросы психологии. – 1997. – № 3. – С. 32-39.
 28. Шон, Б. Гендерная психология / Бурн Шон. – СПб : ПРАЙМ-Еврознак, 2002. – 320 с.
 29. Яценко, В. Гендер і ”держава загального добробуту“ в країнах Західної Європи / Вікторія Яценко // Політичний менеджмент, 2008. – №1. – С.128-140.

Анотація

Ця стаття пов'язана зі сферою чоловічої та жіночої психології і їх ролі в суспільстві, відмінностей в сприйнятті почуття любові. В статті зроблений теоретичний аналіз матеріалів з цієї проблеми та вплив різних факторів на сприйняття почуття любові.

Ключові слова: любов, гендер, психологія гендеру, дружба, фемінізм, емоційність.

Аннотация

В статье раскрывается сфера мужской и женской психологии и их роли в обществе, отличия в восприятии чувства любви. Проведен теоретический анализ материалов по этой проблеме и влияние разных факторов на восприятие чувства любви.

Ключевые слова: любовь, гендер, психология гендера, дружба, феминизм, эмоциональность.

Summary

The article deals with the gender investigation in the sphere of man's and woman's psychology and their role in the society, gender differences in the perception of the filling of love. It was made the analysis of the materials on this theme. The influence of different factors on the perception of the filling of love was described.

Key words: love, gender, psychology of the gender, friendship, feminism, emotionalism.